

2003.06.13 postanow. SN III CKN 630/00

Podstawą wpisu w księdze wieczystej może być dokument obejmujący nowację w rozumieniu art. 506 k.c. (art. 46 ust. 1 ustawy z 16 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece; Dz. U. z 1982 r. Nr 19, poz. 147 ze zm.), przy czym treść umowy nowacyjnej mogłaby być ustalona na podstawie dyrektyw oświadczenia woli określonych w art. 65 § 2 k.c.

Postępowanie dotyczyło zasadności zgłoszonego przez wnioskodawczynię wniosku o wykreślenie hipoteki, obciążającej nieruchomość wnioskodawczyni i przysługującej uczestnikowi postępowania - Bankowi S.A. w W. Hipoteka ta zabezpieczała wierzytelność tego Banku wynikającą z kredytu udzielonego uczestnikowi postępowania L.K. Postanowieniem z 6 listopada 1996 r. Sąd Rejonowy uwzględnił wniosek wnioskodawczyni i wykreślił hipotekę w wysokości 100.000 zł. W rezultacie apelacji wniesionej przez Bank, Sąd Wojewódzki postanowieniem z 18 lutego 1997 r. uchylił zaskarżony wpis i oddalił wniosek o wykreślenie hipoteki. W ocenie tego Sądu nie było podstaw do wykreślenia hipoteki, ponieważ między uczestnikami postępowania (Bankiem i kredytobiorcą) nie doszło do odnowienia zobowiązania, co bezzasadnie podnosiła wnioskodawczyni, wskazując na treść umowy z 31 maja 1996 r. (umowy o kredyt preferencyjny dla zakładu pracy chronionej nr 1/96).

Rozpoznając kasację wnioskodawczyni, Sąd Najwyższy postanowieniem z 18 czerwca 1998 r. uchylił zaskarżone postanowienie Sądu Wojewódzkiego z 18 lutego 1997 r. i przekazał temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu Sądu Najwyższego stwierdzono m.in., że postanowienie Sądu Wojewódzkiego nie spełnia warunków art. 328 § 2 k.p.c. ze względu na brak oceny czynności prawnej (a mianowicie - umowy z 31 maja 1996 r.), na którą powołała się wnioskodawczyni.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w świetle wspomnianego orzeczenia Sądu Najwyższego podstawową kwestią wymagającą wyjaśnienia było dokonanie oceny umowy kredytowej z 31 maja 1996 r., zawartej między Bankiem a L.K. (kredytobiorcą). Ocena taka miała być przeprowadzona w tym zakresie, czy strony umowy dokonały nowacji istniejącego już zobowiązania kredytowego, wynikającego z umowy kredytowej z 27 grudnia 1994 r. (i aneksu do niej z 10 lutego 1995 r.). Sąd Okręgowy uznał, że umowa z 31 maja 1996 r. nie stanowiła odnowienia "istniejącego pomiędzy uczestnikami stosunku obligacyjnego, którego zabezpieczenie stanowiła hipoteka ustanowiona przez wnioskodawczynię na tej nieruchomości". W omawianej umowie strony nie wspominają o dotychczas łączącej je umowie kredytowej, nie odnoszą się również do wynikającego z niej zadłużenia oraz sposobu i terminu jego spłaty. W treści uzasadnienia Sądu Okręgowego znalazło się m.in. stwierdzenie, że Sąd ten "dopatrzył się w treści umowy postanowień wprost odnawiających stosunek obligacyjny, albowiem zbadał jej treść, mając na uwadze również dyspozycję art. 65 § 1 i § 2 k.c.". W rezultacie Sąd Okręgowy uznał apelację uczestnika postępowania (Banku) wniesioną na postanowienie Sądu Rejonowego z 6 listopada 1996 r. za uzasadnioną. Przyjął, że hipoteka ustanowiona w celu zabezpieczenia poprzednio istniejącego zobowiązania nie wygasła i w związku z tym brak było podstaw do jej wykreślenia. W rezultacie uchylony został zaskarżony wpis i oddalony wniosek wnioskodawczyni o wykreślenie hipoteki.

W kasacji wnioskodawczyni wskazywano na naruszenie przepisów art. 506 i 507 k.c. przez błędną ich wykładnię oraz na "pominięcie przepisów prawa bankowego, przepisów ustawy o księgach wieczystych i hipotece wymienionych szczegółowo w uzasadnieniu". Wskazywano

również na naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik postępowania, a art. 387 k.p.c. i 328 § 2 k.p.c. - "przez dokonanie ustaleń bez przeprowadzenia faktycznego i pełnego postępowania dowodowego w postępowaniu apelacyjnym, dokonanie ustaleń niemających potwierdzenia w materiale dowodowym". Zarzucono również pominięcie wskazań określonych w orzeczeniu Sądu Najwyższego z 18 czerwca 1998 r. (art. 386 k.p.c.). W rezultacie skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego postanowienia w całości i przekazania sprawy sądowi II instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie spełnia warunków prawidłowego wskazania podstaw kasacyjnych w rozumieniu art. 393¹ k.p.c. i art. 393³ § 1 pkt 2 k.p.c. skarga kasacyjna, w której zarzut naruszenia prawa materialnego sformułowany został w ten sposób, że zarzuca się Sądowi II instancji w sposób ogólny "pominięcie istnienia przepisów prawa bankowego oraz treści ustawy o księgach wieczystych i hipotece wymienionych szczegółowo w uzasadnieniu". Tak ujęty zarzut nie może być zatem brany pod uwagę w postępowaniu kasacyjnym. Niezależnie od tego należałoby jednak stwierdzić, że wskazane w uzasadnieniu kasacji przepisy Prawa bankowego z 1989 r. i 1997 r., dotyczące umowy kredytowej i umowy poręczenia, nie pozostają w odpowiednim związku z istotą postępowania, sprowadzającego się do tego, czy istniały podstawy do wykreślenia hipoteki służącej uczestnikowi postępowania - Bankowi S.A. w W.

Nie można podzielić stanowiska skarżącej wnioskodawczynie, że Sąd Okręgowy naruszył przepis art. 386 § 6 k.p.c. przez "pominięcie wskazań Sądu Najwyższego". W postanowieniu Sądu Najwyższego z 18 czerwca 1998 r. wskazano m.in., że ugoda pozasądowa z 31 maja 1996 r., aczkolwiek operuje pojęciem zadłużenia z niej wynikającego, faktycznie jako źródło zobowiązania z tytułu nowo zaciągniętego kredytu wskazuje umowę nr 1/96 z 31 maja i ta umowa nie była przedmiotem dowodu. Rozpoznając ponownie sprawę, Sąd Okręgowy przeprowadził dowód ze wskazanej przez Sąd Najwyższy umowy i zanalizował jej treść. Rozważał mianowicie, czy omawiana umowa, zawarta między Bankiem a L.K. (kredytobiorcą), mogła zawierać odnowienie istniejącego już między tymi stronami zobowiązania, wynikającego z umowy o kredyt z 27 grudnia 1994 r. i aneksu do niej z 10 lutego 1995 r.

Jeżeli w wyniku dokonanej oceny prawnej Sąd Okręgowy doszedł ostatecznie do wniosku, że umowa z 31 maja 1996 r. nie miała cech umowy nowacji przewidzianej w przepisie art. 506 k.c., to ocenę taką należy w pełni podzielić, mimo pewnych niezręczności w zredagowaniu uzasadnienia Sądu Okręgowego. Skoro Sąd Okręgowy najpierw kategorycznie stwierdził, że umowa z 31 maja 1996 r. nie może być uznana za odnowienie zobowiązania łączącego strony, to następnie zdanie eksponujące myśl, że Sąd ten "dopatrzył się w treści (...) umowy postanowień wprost odnawiających stosunek obligacyjny", może oznaczać konstatację jedynie odpowiednich zmian dokonanych w treści uprzednio kreowanego zobowiązania kredytowego, niemających jednak cech nowacji. Nie należy zatem utożsamiać nowacji w rozumieniu art. 506 k.c. i innych możliwych zmian w zakresie istniejącego zobowiązania kredytowego łączącego Bank i kredytobiorcę (dłużnika głównego). Podstawą wpisu w księdze wieczystej może być dokument obejmujący nowację w rozumieniu art. 506 k.c. (art. 46 ust. 1 ustawy z 16 lipca 1982 r., Dz. U. Nr 19, poz. 147 ze zm.), przy czym treść umowy nowacyjnej mogłaby być ostatecznie ustalona na podstawie dyrektyw wykładni oświadczenia woli określonych w art. 65 § 2 k.c.

Z tych względów nie można uznać za uzasadniony zarzut naruszenia przez Sąd II instancji przepisu art. 506 k.c., a tym bardziej - przepisu art. 507 k.c., regulującego konsekwencje prawne skutecznego odnowienia zobowiązania w zakresie istniejących zabezpieczeń umorzonej wierzytelności. Prawidłowo dokonana przez Sąd Okręgowy wykładnia oświadczeń woli stron w

odniesieniu do postanowień umowy z 31 maja 1996 r. czyni również niezasadnym, podniesiony jedynie w uzasadnieniu kasacji, zarzut naruszenia przepisu art. 65 § 2 k.c.

Bezpodstawny okazał się także zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Jeżeli weźmie się pod uwagę zakres kognicji sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym, wyznaczony treścią art. 46 ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r., to należy przyjąć, że w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia znalazły się wszystkie niezbędne elementy przewidziane w art. 328 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy miał dokonać oceny, czy umowa z 31 maja 1996 r. mogła stanowić wystarczającą podstawę uwzględnienia wniosku wnioskodawczyni o wykreślenie hipoteki przysługującej Bankowi. Przyjmując i uzasadniając stanowisko, zgodnie z którym wspomniana umowa nie miała cech nowacji (art. 506 k.c.), Sąd Okręgowy wypełnił tym samym wymagania określone w art. 328 § 2 k.p.c.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² k.p.c. oddalił kasację jako niezasadną.